

Arkitekturens vänner

VÄNFÖRENING TILL ARKITEKTUR-
OCH DESIGNCENTRUM

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ARKITEKTURENS VÄNNER ÅR 2015

Verksamhetsberättelsen gäller perioden 1 januari 2015 till 31 december 2015

Medlemmar

Vid årsskiftet 2015/2016 hade föreningen följande antal betalandemedlemmar: 373 enskilda, 137 par, 86 juniorer och 58 företagsmedlemmar. Därutöver har föreningen ett 30-tal medlemmar som under året fått medlemskap som tack för insatser för föreningen. Hedersmedlemmar är professor Bengt OH Johansson, arkitekt SAR/MSA Jöran Lindvall och fil.kand. Ingrid Runnquist.

Styrelsen och andra förtroendevalda

Landskapsarkitekt LAR/MSA Tomas Saxgård, ordförande
Civ.ing. Tomas Alsmarker
Fil.dr Stina Hagelqvist, vice ordförande
Arkitekt A/MSA, byggnadsantikvarie Ulf Melander
VD Arne Olsson
Arkitekt SAR/MSA Hanna Samuelsson
Arkitekt FD Malin Zimm

Arkitektur- och designcentrums tf överintendent Kerstin Brunberg har varit särskilt inbjuden till styrelsens möten.

Styrelsen har under året hållit sex protokollförda styrelsemöten och ett par diskussionsmöten.

Valberedningen inför årsstämman 2016 består av arkitekt SAR/MSA Carl-Gustaf Hagander (sammankallande), arkitekt SAR/MSA Anna-Karin Edblom och redaktör Dan Hallemar.

Sekreterare i vänföreningen har varit arkitekt SAR/MSA Mikaela Eckered och arkitekt SAR/MSA Hanne Weiss Lindencrona. Ekonom Inger Lundmark har ansvarat för ekonomin.

Revisorer har varit arkitekt SAR/MSA Carl-Gustaf Hagander och arkitekt SAR/MSA Erik Stenberg.

Medlemsavgifter och förmåner

Medlemsavgifterna har under 2015 varit oförändrade:

Enskild medlem	300 kronor
Par (två medlemskort)	480 kronor
Medlem under 30 år	100 kronor

För företagsmedlemmar har avgifterna varit :

Företagsmedlem (fyra fria kort)	950 kronor
Företagsmedlem (åtta fria kort)	1400 kronor

Medlemsförmåner under 2015 har varit fri entré till Arkitektur- och Designcentrum och till Moderna Museet, inbjudningar till föreningens program (fyra medlemsbrev under året samt två informationsbrev per mail resp. ytpost), information om ArkDes programverksamhet och 50% rabatt på avgiften till ArkDes program. Dessutom har medlemmar 10% rabatt i Moderna museets restaurang och på Café Blom.

På stämman 2015 beslutades med minsta möjliga röstetal (20 vs 19) att medlemsavgiften för 2016 skulle höjas. Mot bakgrund av den osäkerhet som präglat verksamheten under året och regeringsbeslutet att införa gratis inträde på ArkDes from 2016, beslutade styrelsen senare att inte följa stämmans beslut om höjning.

Arkitektur – och designcentrums framtid

Under året har frågan om Arkitektur-och designcentrums, ArkDes, framtid varit återkommande. Först presenterade Kulturdepartementet i april en PM "Inordnande av Statens centrum för arkitektur och design i Moderna Museet – en kraftsamling för konsten, arkitekturen och formen". Styrelsen beslutade att lämna ett remissyttrande med en vision om hur sammanslagningen skulle kunna lösas på ett positivt sätt och ArkDes självständighet bevaras så långt möjligt.

Många av dem som lämnade synpunkter på förslaget i den nämnda promemorian påpekade att den sittande utredningen "Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design" (SOU 2015:88) borde inväntas innan något beslut beträffande ArkDes organisation lades fast och så kom Kulturdepartementet att besluta. Tomas Saxgård och Mikaela Eckerod sammanträffade med utredningens Christer Larsson under utredningstiden och framhöll bl a den positiva utveckling av ArkDes som skett sedan Kerstin Brunnberg tillträtt som tf överintendent, samt betonade vikten av att samlingarna hålls kvar inom myndigheten.

I oktober kom den senare utredningen med sitt förslag. Däri föreslås bl.a. att ArkDes skall bilda basen i en ny myndighet för arkitektur-och designpolitik, medan traditionella museiuppgifter som samlingar och utställningsverksamhet splittras på andra statliga centrala och regionala museer. Vänföreningen är denna gång inbjuden bland de drygt 300 remissinstanserna och arbetet med remissyttrande har pågått under årets sista månader inför inlämning i mars 2016.

Årets två remissomgångar har medfört betydande arbetsinsatser för kansliet.

Grafiskt program och hemsida

Stämman 2013 beslutade att föreningens nya namn skall vara Arkitekturens vänner och under 2014 lanserades en ny logotyp och en hemsida www.arkitekturensvanner.se Under verksamhetsåret har arbetet med det grafiska programmet avstannat mot bakgrund av problem med tillämpningen samt verksamhetens ovissa framtid.

Medlemsvärvning

Mot bakgrund av något sjunkande medlemsantal har styrelsen arbetat med frågan om medlemsvärvning. Inte minst är det angeläget att söka öka antalet medlemsföretag och att vidga kretsen mot byggbranschen. Uppgiften att finna nya medlemmar blir än mer angelägen sedan regeringens beslutat införa gratis inträde på statliga museer, dvs både Moderna Museet oh ArkDes från februari 2016.

Som ett led i medlemsvärvningen ordnade föreningen tillsammans med ArkDes mingelkvällen "en vän tar med en vän – eller flera..." se nedan. Vidare inbjöds Stockholms byggmästareförening att besöka ArkDes inför sin årliga medlemsutflykt och informerades då om ArkDes och vänföreningen. Den senare aktiviteten ledde till att några enskilda personer blev medlemmar, men inte till några nya medlemsföretag.

Evenemang och studiebesök

RADIOHUSET

På initiativ av ArkDes tf överintendent Kerstin Brunnberg ordnades visning av Radiohuset. Radiohuset är, liksom grannbyggnaderna som inrymmer Sveriges Television, byggt på tidigare militärt område. Anläggningen som har ritats av arkitekterna Sune Lindström och Erik Ahnborg, VBB, stod färdig 1961. Anläggningen visades av en Fredrik Ralstrand, journalist vid SR och en av husets arkitekter Erik Ahnborg. (2 visningar = 40 deltagare)

ENTRÉ LINDHAGEN – SKANSKAS HUVUDKONTOR

Skanska flyttade i början av 2014 till nytt huvudkontor på Västra Kungsholmen, arbets- och mötesplats för drygt 1100 anställda och andra medarbetare i världen. Byggnaden har projekterats och byggts med stark miljöhänsyn medan bilpool, stort cykelgarage och bikupa på taket är andra miljöinslag. Skanskas Christine Gustavsson, kommunikationsansvarig för flytten samt Jonas Falk, arkitekt Strategisk Arkitektur, guidade. (30 deltagare)

VON DER LINDESKA – ETT MURAT RENÄSSANSPALATSET

Von der Lindeska huset, kv Typhon 2 i Gamla Stan, ägs sedan 1975 av Murmestare Embetet, ett hantverksskrå som bildades 1487 för att utveckla yrkeskunskapen och tillvarata de anslutna mästararnas intressen. Embetet fortlever ännu i dag och består av välrenommerade byggmästare i Stockholm. Huset som byggdes i tysk/ nederländsk renässans och stod färdigt 1634, tillkom efter en förödande storbrand i Stockholm

1625. I huset finns en rikt skulptural utsmyckning av gotländsk sandsten med influenser från den tidiga barocken. De dekorerade bjälklagen i paradvåningen är bevarade från husets tillkomsttid. Björn Hallerdt, tidigare stadsantikvarie och chef för Stockholms stadsmuseum berättade om huset. (2 visningar 35 delt)

MINGELKVÄLL: EN VÄN TAR MED EN VÄN ELLER FLERA

Arkitektur- och Designcentrum öppnade sina dörrar till bibliotek och samlingar för att visa vänner och vänner till vänner vad vi är vänner till. Det var ett arrangemang för alla. För nya medlemmar som är nyfikna på föreningen och vad som sker på ArkDes avseende utställningsverksamhet och andra verksamhetsområden. För "gamla" vänner som vill se och höra de positiva tongångar som nu råder på ArkDes och vilka förhoppningar som kan ställas på verksamhetens framtid- och vänföreningens roll i denna! Vid tillfället visades fotoutställningen Constructing worlds. (ca 110 deltagare)

TULETORNEN FÖRNYAR SUNDBYBERG

I Sundbyberg pågår ett intensivt byggande och bland annat två spektakulära sextonvåningstorn, Tuletornen, med totalt 180 lägenheter, butiker och lokaler. Byggnaderna har ett skulpturalt formspråk med veckade balkongfasader i betong och mattborstad aluminium. I inredningen har man arbetat med högklassiga material och hotellassociationer. Alla lägenheter, även de minsta, har utgång till s k lounge-balkonger åt två håll och storslagen utsikt. Wallenstam är byggherre, arkitekter är Vera arkitekter, samma team som uppfört bostadshuset på Grev Turegatan 8, Ture No8, ett omtalat projekt som bl.a. mottagit Svensk Betongs Arkitekturpris Prefab 2014. Annica Modin, konceptutvecklaren i Wallenstam, och arkitekterna Tobias Nissen och Mats Eriksson, Vera, berättade om sitt arbete med de aktuella projekten. (35 delt)

EN VÅRVANDRING: VÄSTERTORP OCH KONSTEN

Berättelsen om Västertorp som samhällsbyggande och om konsten där är berättelsen om efterkrigstidens svenska folkhemsbygge. När byggmästaren Fritz H Eriksson, en av samtidens stora i konstvärlden med mottot "Konst för alla", satte spaden i jorden började konstlivet snart att blomstra i Västertorp. En skulpturpark växte fram, byggnader dekorerades med fresker och mosaiker. Konstnärer, som Vera Nilsson, Otte Sköld; Randi Rischer och Pierre Olofsson, alla ville de vara med och skapa det nya idealsamhället. Det byggdes ateljéer och Arne Jones, Torsten Renqvist och andra flyttade hit. Vid vår rundvandring i området guidades vi av konservatorn och författaren Richard Larsson, som skrivit boken Konsten och Västertorp. (17 delt)

ARKITEKTURSKOLAN - STOCKHOLMS FULASTE HUS?

Besöket genomfördes strax innan arkitekturskolan skulle lämna den byggnad på Östermalmsgatan som uppförts för skolan 1967-69, av arkitekt Gunnar Henriksson, lärare på skolan och senare stadsarkitekt i Stockholm. Byggnaden ersatte det tidigare Östermalmsfängelset - och gavs en anknytning till det i den slutna entréfasaden av enkla betongblock. Motstående fasader är däremot öppna i glas, koppar och trä. Byggnaden klassificeras som "synnerligen kulturhistoriskt värdefull bebyggelse", den högsta klassen. Akademiska Hus avser bevara byggnaden till en plats för möten mellan näringsliv och akademi. Arkitekt SAR/MSA Leif Brodersen tidigare prodekan på skolan och arkitekt SAR/MSA Per Kraft, ansvarig arkitekt för ombyggnadsarbetet, visade. (27 delt)

STÄMMA 2015

Stämmans program var Lär känna ArkDes och deltagarna visades basutställningen, den pedagogiska verksamheten, arkivet och biblioteket. Stämman hölls i hörsalen och efter stämman samlades alla till en buffé i Bloms Café. (40 delt)

SENSOMMARVANDRING: SÖDRA ÄNGBY - DEN VITA STADEN

Södra Ängby, den vita staden (1934-40), är en villaförstad som består av drygt 500 villor utströdda på två berg vid Mälarens norra strand. Området är Europas största område med enfamiljshus i en alldeles egen och regional tolkning av den internationella funktionalismen, ibland kallad nordisk funktionalism. Under vandringen fick vi höra om områdets historia och även komma in i två av de mera bemärkta villorna, på Pilos väg ett av de arkitektoniskt mer välkomponerade husen av arkitekt Edvin Engström och på Molinvägen områdets största villa av arkitekt Björn Hedvall. Vår guide var Thorbjörn Andersson, landskapsarkitekt och professor. (2 vandringar = 85 delt)

LÖRDAGSUTFLYKT: DET EXPANSIVA UPPLANDS VÄSBY

Upplands Väsby är en expansiv och växande kommun som är engagerad i bostads- och stadsbyggnadsfrågor. Vi besökte samhällsbyggnadskontoret i Väsby centrum där bygglovchefen arkitekt Erik Olsson gav en överblick över aktuella planeringsfrågor och det stora omvandlingsarbetet intill centrum. Därefter promenerade vi längs

Centralvägen, kommunens nya "stråk", till Messingen (White arkitekter), en viktig satsning i det nya Upplands Väsby med ett kommande kulturkomplex som startat med kommunens gymnasieskola och fått Stora Samhällsbyggnadspriset 2012. Efter lunch åkte vi med buss till områden som en gång visades vid den första bostadsmässan Bo85, Grimsta by och Carlslund, och andra mer nutida som Baldersvägen och Wäckare Äng, där vi träffade ansvariga arkitekter och byggherrar. (27 deltagare)

OLAFUR ELIASSON- VERKLIGHETSMASKINER

Under hösten 2015 organiserade Moderna Museet tillsammans med ArkDes utställningen Olafur Eliasson Verklighetsmaskiner. Perception, färg och rumsuppfattning utforskas i verk vars frågeställningar och experimentella förhållningssätt många gånger suddar ut gränsen mellan konst och arkitektur. Föreningen ordnade en visning för medlemmarna. (30 deltagare)

STOCKHOLMS CENTRALSTATION

På uppdrag av Jernhusen har Tengbom arbetat med en omfattande ombyggnad av Stockholms centralstation. Den har genomförts i sju etapper under 2008 - 2015. Den gamla stationsbyggnaden är ett byggnadsminne, vilket inneburit avvägningar mellan bevarandekrav, tillgänglighetskrav och andra funktionskrav. En kvarts miljon personer passerar dagligen centralstationen- även under ombyggnadsprocessen. Den ursprungliga Centralstationen invigdes 1871. Arkitekt var A W Edelsvärd. Byggnaden har sedan dess genomgått ett antal förändringar, en påbyggnad 1910 av arkitekten F Zettervall som också svarade för om- och tillbyggnader under 1920-talet. Vid en stor ombyggnad under 1950-talet rensades fasaden från sina renässansdetaljer och "ringen" i entréhallen togs upp. Mark Humphreys på Tengbom, ansvarig arkitekt för ombyggnaden, guidade. (2 visningar= 75 pers)

NYA ARKITEKTURSKOLAN - STOCKHOLMS VACKRASTE HUS

På våren besöktes den gamla Arkitekturskolan, ett av många ansett som Stockholms fulaste hus, men också älskat av generationer av arkitektelever! Den nya A-skolan är ritad av Tham & Videgård Arkitekter och nominerad både till årets Kasper Salin-pris, den finaste arkitekturutmärkelsen i Sverige, och till tidningen Bygginustrins Årets Bygge. Byggnaden är infogad på en trång triangelformad gård mitt i den kulturhistoriskt skyddade miljö som Erik Lallerstedts tegelarkitektur vid KTH utgör. Den har fått en egen tydlig identitet i en friliggande byggnad och exteriören får sin karaktär av stora glasytor i kombination med rostrött stål. Arkitekterna och lärarna Markus Aerni och Carmen Isquierdo visade oss byggnaden. (2 visningar = 100 pers)

BRUNNBERG OCH FORSHED - ETT ANRIKT KONTOR I TIDEN

Brunnberg & Forshed är ett av Sveriges äldsta kontor med ursprung i Curmans Arkitektkontor från 1950-talet. Stadsutveckling, bostäder, arbetsplatser och inredning är de områden kontoret specialiserat sig på. Redan på 70-talet ritades Grimsta By i Upplands Väsby, ett område som då bröt mot den förhärskande storskaligheten. Uppmärksammade bostadsprojekt är bl a St Eriksområdet, Nybodahöjden, Bo93-projekten på Stumholmen, Östra Kvarnskögen, Skanörs Vångar och inom industri- och kontorssektorn Marabous och Astras huvudkontor, kontorshus i Kista, Lärarhögskolan och aktuella nya Musikhögskolan. Ludmilla Larsson, vVD på företaget och några av hennes kollegor presenterade kontoret. (35 deltagare)

Föreläsningar våren 2015 - tre föreläsningar om byggnadens och stadens hållbarhet

Vårens föreläsningar lyfte fram tre aspekter på det aktuella begreppet "hållbarhet" som fasadrenovering, byggnaders konstruktion och flyttande/skapande av en ny stad.

- Konservator, fil dr Malin Myrin berättade om Restaureringen av Stockholms slotts fasader - ett 25-årigt projekt. (30 deltagare)
- Göran Cars, professor KTH och sedan januari 2013 verksam i Kiruna kommun med en utvecklingsplan berättade om Kiruna och den stadsomvandling som pågår i staden. (75 deltagare)
- Sture Samuelsson, professor KTH presenterade sitt nya praktverk Material och konstruktion ger form. (50 deltagare)

Föreläsningar hösten 2015: Två böcker och en TV-serie

Höstens föreläsningar knöt an till bokutgivningarna och till en TV-serie.

- Landskapsarkitekten, professor Thorbjörn Andersson som guidat föreningen i villaområdet Södra Ängby höll också en föreläsning om området och den aktuella boken, Södra Ängby - modernism, arkitektur, landskap, för vilken han varit en av redaktörerna. (65 deltagare)
- Journalisten Eva Kaijser talade om boken Svenska hem som handlade om den kooperativa matbutiken som några kvinnor startade i början av förra seklet och som legat till grund för TV-serien Fröken Frimans krig. (40 deltagare)
- Professor Fredrik Bedoire berättade om processen och resultatet av sitt arbete med det praktverk i två band om Den svenska arkitekturens historia som just utgivits. (90 deltagare)

Resor

London – en levande arkitekturutställning

På vårens Londonresa rörde vi oss i de delar av den stora staden där det händer mest. Ett område i City där flera nya kontorskomplex nu tävlar med Lloyds. Sedan den senaste finanskrisen är aktiviteterna åter höga och inte minst internationellt kapital strömmar in. Ett annat område är den södra stranden i ett stråk från Tower Bridge till utsiktshjulet The London Eye. Där har gamla industriområden och 50-talets Concert Hall fått sällskap av nya och ombyggda kulturbyggnader som Tate Modern och bostadsområden. Ett tredje område med hög aktivitet är Docklands där etableringen pågått sedan 80-talet. Resan omfattade också ett besök på arkitekt Chipperfields kontor. Vår guide var arkitekt SAR/MSA la Hjärre, verksam i Dive Architects. (25 deltagare)

Vänföreningens höstresa till Göteborg

En resa till Göteborg gav oss inblickar i pågående planering i landets andra stad och besök i några intressanta byggnadsverk från nu och då. Vi vandrade i staden kring centralstationen, hotell och kontorskvarter intill och posthuset som idag är designhotell. Vi vandrade på avenyn fram till Nils Einar Erikssons konserthus. Andra dagen kryssade vi med Älvsnabben på älven och besökte nya bostadsområden på älvens stränder. Vår guide var professor Claes Caldenby, välkänd arkitekturskribent. (21 deltagare)

Stockholm i april 2016

Mikaela Eckerod och Hanne Weiss Lindencrona